

BESEDNI RED V SLOVENŠČINI – KAJ GA DOLOČA?

Andreja Žele

Glede premalo uzaveščanja besednega reda bi lahko potrdili, da je vsaka samoumevnost lahko zavajajoča, in hkrati ugotovili, da že povedanemu mogoče manjka samo združitev in smiselna povezanost. Kaj je naravnost rabe in kaj je naravni besedni red?

Temeljna slovenska literatura:

Hermína Jug Kranjec, 1981: O pomenski in stilni vlogi besednega reda pri oblikovanju sporočilne perspektive povedi. *Jezik in slovstvo* 42/2–3. 37–42.

Jože Toporišič, 1967: Besedni red v slovenskem knjižnem jeziku. *Slavistična revija* 15/1–2. 251–274.

Jože Toporišič, 2000: *Slovenska slovnica (SS)*. Četrta prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Obzorja. 667–678.

MERILA. Besedni red v slovenščini se ravna po perečnosti/aktualnosti delov sporočila, tj. t. i. **navadni oz. naravni prosti besedni red**, ali pa je določen s stalno stavo besed oz. **stalnim besednim redom**, pretežno v besednih zvezah ali v naslonskem nizu. Odras členitve po aktualnosti je večja ali manjša funkcionalnost sporočila.

Aktualnočlenitvena merila naravnega prostega besednega reda so postavljena z vidika **stilno nezaznamovanega (objektivnega) besednega reda** (**Izhodišče** /poročanega/ → **Težišče/Jedro** /poročanega/), ki ga lahko glede na dane okoliščine sporočanja, vendar v mejah ohranjanja sporočila in smiselnosti, poudarjalno oz. stavčointonacijsko spreminja **stilno zaznamovani (subjektivni) besedni red** (POUD**Težišče** /poročanega/ → Izhodišče /poročanega/). Stilno zaznamovani besedni red pa v okviru stavčne ali besednozvezne skladnje dobimo z zamenjavo izhodišča in težišča oz. jedra sporočila.

RAZVOJ SLOVENSkih SPOZnanj. Členitev po aktualnosti je zaznal že F. Metelko, ko piše o namenu govorečega in potem pri S. Škrabcu, ko eksplicitno napiše, da prej poimenuje to, kar prej misli. Pravi utemeljitelj besedilne skladnje v slovenščini ravno z aktualno členitvijo besednega reda pa je A. Breznik (1908, gl. Jezikoslovne razprave, 1982, Ljubljana: Slovenska matica, 236): »Na isti način, kakor se dokazuje, da se določa oblika besedam le v stavku in ne zunaj njega, moremo tudi dokazati, da se dá določati stava besed le v samostojnem govornem odstavku in ne zunaj njega, ker je celota besedne oblike stavek, celota besedne stave pa govorni odstavek /.../.«

Aktualnočlenitveni besedni red in stavčnočlenski besedni red

Stavčnočlenski in aktualnočlenitveni besedni red sta v smislu naravne nepoudarjalne pripovedne stavčne povedi ne samo vzajemno skladijskopomensko povezana, ampak tudi prekrivna – osebek kot izvor dejanja, povedek kot dejanje, prislovna določila kot okoliščine dejanja in predmeti kot prizadeto oz. rezultati dejanja. S tem da **stavčnočlenski red uvaja zlasti smiselna skladijskopomenska razmerja, aktualnočlenitveni red pa je način izražanja razmerij** in povezav ubesedenih delov sporočila s stvarnostjo, in ta način izražanja razmerij do stvarnosti je lahko objektivni ali subjektivni. Stilno nezaznamovani in objektivni naravni besedni red se ravna po aktualni členitvi, tj. izhodišče, prehod in jedro; **izhodišče** razvija temo poročanja in **težišče (jedro)** razvija sporočilno jedro oz. novosti poročanja; in če je z vidika sporočilnosti najpomembnejši del rema, je z vidika besedilne zgradbe najpomembnejši del tema. V pripovednih stavčnih povedih, ki niso odgovori, je težišče vedno na koncu povedi in izhodišče vedno pred njim in vsaka stavčna poved ima tako sporočilno izhodišče kot težišče.

STAVČNOČLENSKI BESEDNI RED. Navadno je osebek pred povedkom (povedek je praviloma na drugem mestu), **prislovno določilo načina pred povedkom, prislovno določilo pred predmetom; nepravi stavčni členi so lahko pred katerim koli stavčnim členom.**

AKTUALNOČLENITVENI BESEDNI RED. Členitev po aktualnosti ureja in določa **sporočilno perspektivo povedi**, ki jo oblikujemo v okviru objektivne členitve po aktualnosti s t. i. **pričakovanim in priložnostnim besednim redom**, ki se v besedilu stilno nezaznamovano dopolnjujeta, npr. [*Sklenili so, da ravnatelju napišejo pismo. Pismo je pisal Janez. S težavo se je prebil do uvodnih besed.*] ali [*Ne razburjajte se zaradi pozne odzivnosti. Janez pismo piše. Še danes ga bo odposlal.*] **Priložnostni besedni red** je možen tudi brez sobesedila, ko je npr. **dinamična perspektiva povedi usmerjena v jedro povedi kot pomensko težišče**, npr. *Nas že nekaj časa upravljajo tujci.* V tem primeru je priložnostni besedni red napovedovalec pomensko aktualizirane perspektive povedi brez ubesedenega konteksta, in tudi s tem se potrjuje nadrejenost členitve po aktualnosti, ki je vodena in usmerjana z aktualnim kontekstom.

Z vidika členitve po aktualnosti se izhodiščna poved s pričakovanim besednim redom *Janez (Izhodišče) je odšel (Jedro) → 1* izraža kot **objektivna členitev po aktualnosti brez stilne zaznamovanosti oz. brez zamenjave jedra in izhodišča**, s pričakovanim ali priložnostnim besednim redom, *Odšel je (Izhodišče) Janez (Jedro) vendar s spremembo stavčnih členov v*

izhodišču in jedru in s tem s **spremembo sporočilne perspektive** // ali kot → 2) izraža kot **subjektivna členitev po aktualnosti**, ki je stilno zaznamovana zaradi spremembe stavčne intonacije z zamenjavo izhodišča in jedra brez spremembe sporočilne perspektive ***Odšel je*** (POUD-Jedro) *Janez (Izhodišče)* s spremembo stavčne intonacije – poudarjanje z zamenjavo izhodišča in jedra, brez spremembe stavčnih členov v izhodišču in jedru.

Povezanost stavčnočlenske in aktualnočlenitvene sestave se izraža tako, da spremenjena stavčnočlenska sestava v izhodišču in jedru spremeni tudi pomenskost in sporočilno perspektivo povedi brez stilne zaznamovanosti in poudarjanja. Aktualnočlenitvena prerazvrstitev istih stavčnih členov znotraj iste stavčne povedi omogoči spremembo sporočila, kar je dejansko prožna stabilnost znotraj sporočila – spremeni se pomenska perspektiva sporočila in s tem sporočilni namen upovedenega.

Znotraj objektivne členitve ločujemo pričakovani in priložnostni besedni red (Hermina Jug Kranjec 1981: 38): **pričakovani** je: *Župan je prišel na zabavo* ali tudi *Na njegovo zabavo (I) je prišel sam župan (J)*, **priložnostnih** pa je, glede na sobesedilo in kontekst, več: *Sam župan je prišel na njegovo zabavo, Na njegovo zabavo je sam župan prišel, Sam župan je na njegovo zabavo prišel*. Znotraj subjektivne členitve pride samo do zamenjave izhodišča in težišča/jedra, s tem da se na začetek skupaj s težiščem/jedrom prenese tudi poudarek, npr. ***Sam župan*** (POUD J) *je prišel na njegovo zabavo (I)*.

Vpliv glagolskih skladenjskih kategorij kot način, čas.

NAČIN označuje udeležensko hierarhijo znotraj upovedenega sporočila. Znotraj **objektivne členitve po aktualnosti** sta primera *Z veliko truda (I) so naredili vse zgradbe (J) – Vse zgradbe (I) so bile narejene z veliko truda (J)* → **subjektivna členitev po aktualnosti** *Veliko truda (J – POUD) je bilo potrebnega, da so bile narejene vse zgradbe*.

ČAS označuje sovpadanje oz. nesovpadanje upovedovanega s trenutkom govorjenja. In treba je poudariti, da je dinamična perspektiva povedi usmerjena v jedro povedi, kar včasih omogoča tudi izpust izhodišča (*Tu je mraz/mrzlo* x *(Tu) je bilo mraz/mrzlo*). In pri izpustu izhodišča v navedenih primerih o besednem redu odloča ravno čas, npr. *Mraz/Mrzlo je* x *Bil je mraz / Bilo je mrzlo* ipd.

O besednem redu odloča tako sosledje časov kot razmerje: *Povem ti, ko bom smel / Ko bom smel, ti povem* (časovnost) x *Povedal bi ti (zdaj), pa ne smem, Povedal bi ti bil (že prej), pa nisem smel* (časovnost + vzročnost) ipd.

Razmerje med členitvijo po aktualnosti in stavčnočlensko ureditvijo. Prav z vidika členitve po aktualnosti in z upoštevanjem pomenske sestave povedi je z vidika stavkotvorne pomembnosti pomenljivo določanje vloge osebka.¹ Z večjim poudarjanjem in upoštevanjem členitve po aktualnosti pa se *logičnemu osebku* in *slovničnemu osebku* dodaja še *psihološki osebek* (nanj opozarja M. A. K. Halliday (1970), v ruski vezljivostni teoriji pa je označen kot psevdosub"jekt, gl. I. B. Levontina (1996: 49)). V primerjavi s prvima dvema je *psihološki osebek* besedilna prvina in hkrati tudi eden izmed nosilnih elementov sporočila – je del sporočilnega jedra ali izhodišča.

Tako stavčnočlenska oznaka osebek označuje **tri krovne osebke vlog** na različnih jezikovnih ravneh – v sporočilu se **kot besedilna/kontekstna sestavina pojavlja t. i. psihološki osebek**, ki je glede na govorčevo zavest tudi nezaznamovano izhodišče sporočila oz. tema; **slovnični osebek vzpostavlja prisojevalno razmerje** tudi z nečloveškim ali z neživim vršilcem ali nosilcem dejanja; t. i. **tipični/navadni osebek v imenovalniku pa označuje človeškega vršilca dejanja**. Neimenovalniški logični/smiselni vršilec dejanja kot logični/smiselni osebek je sicer površinskoizrazno predmet.

Določitev osebkov s stališča besedilne teorije oz. teorije govora so torej drugačne – psihološki osebek je vezan na členitev po aktualnosti, slovnični osebek je vezan na stavčnočlensko členitev, logični osebek pa je vezan na udeleženske vloge. Po Hallidayu (²1994: 30, 44, 72, 80, 93, 163–174, 285–286) npr. *Mati* (slovnični osebek) *ji* (logični osebek) *je dala ogrlico*. *Ogrlica* (psihološki osebek) *je bila pozneje spravljena pri hčerki*. *Pozneje smo ji* (psihološki osebek) *vdelali še napis*. Brez upoštevanja besedila in sobesedila pa bi bila pričakovana določitev: *Ogrlica* (slovnični osebek) *ji* (logični/smiselni osebek) *je všeč*.

Težave pri določanju osebka se najbolj jasno odkrivajo v BITI-stavkih (prim. Kunst Gnamuš 1989/90). Pri nas je bilo načelno sprejeto, da v takšnih primerih **vlogo osebka pripišemo tisti besedi, ki v nezaznamovanem besednem redu v smislu objektivne aktualne členitve zaseda vlogo izhodišča**. Drugo merilo pa je pomenski dejavnik, ki vlogo osebka prisoja besedi s pomensko lastnostjo 'konkretno' (proti besedam z abstraktnjšimi pomeni), npr. v *Ta knjiga je resnica* je osebek *ta knjiga*, *Tone je človek* (nasproti: *Ta človek je Tone*) ipd. Tudi v angleščini je močna težnja zliti izhodišče z osebkom (Halliday ²1994: 117), sicer pa je osebek = oznaka vsebine (Token, H. 129) in obvezno določilo = ovrednotenje (Value, H. 129), tako

---

¹ Glede na razporeditev osebkih pomenskih vlog K. F. Sundén (1916) ločuje še logične in nelogične predikacije. Kot lastnost nelogičnih predikacij, ki so izpeljane iz logične predikacije z isto pomensko zgradbo, navaja nesovpad logičnega in slovničnega osebka. Tako, da je pomembna logična vrednost slovničnega osebka v predhodni (neizpeljani) logični predikaciji (gl. primere zgoraj).

da veljajo ustaljena razmerja osebek : določilo, določano : določujoče, oznaka vsebine : ovrednotenje. V **istovetenjskih BITI-stavkih** so vloge opredeljene kot *Janez* (osebek = določana vsebina) *je eden izmed najbogatejših ljudi* (povedkovo določilo = določujoča vrednost). Iz tega primera lahko izpeljemo tudi stavka *Janez (določani osebek) je najbogatejši (določujoče povedkovo določilo) => istovetnost je izražena v smeri ovrednotenja vloge*, proti *Najbogatejši (določano povedkovo določilo) je Janez (določujoči osebek) => istovetnost je izražena v smeri oblikovanja vsebine*. Poleg tega pa se pokaže, da je določujoče v povedi vedno tudi pomensko poudarjeno, kar pa uvaja tudi aktualizirani besedni red.

Med **prevladujočim stavčnočlenskim oz. slovničnim besednim redom** imamo še redke izjeme t. i. **naknadno slovnično določenega besednega reda** (mednarodno: gramatikalizirani besedni red), npr. *Koper je premagal Maribor*.

POSTAVLJANJE VEJIC SOOBLIKUJE SPOROČILNO PERSPEKTIVO POVEDI. Dodatne vejice kot znanilke upravičene aktualne členitve ali zgolj kazalke nenaravnega (priložnostnega ali subjektivnega) besednega reda – kdaj naj bi bil **pričakovani** in kdaj **priložnostni** besedni red in kdaj **subjektivni**? V spodnjih povedih je treba dodati vejice ali pa spremeniti besedni red:

To ni samo dobro ampak tudi zdravo. Bilo je lepo lepo. Bi torto piškote? Zbolel je za hudo nalezljivo boleznijo. Navadno ordinira trikrat na teden in sicer v ponedeljek sredo in petek. Trst dne 14. septembra 1987. V nedeljo 16. marca ob 18. uri bo posebna prireditev (V nedeljo ob 18. uri bo posebna prireditev). Za Župančiča vidnejšega slovenskega pesnika vedo precej povedati tudi o njegovih prevodih. Nekateri ptiči kot npr. lastovke štorclje se na jesen selijo. Vedno je vedela kod hodi kaj dela zakaj se ne vrača kako tudi sicer shaja. Mimo je šel in se ni oglasil. Naj ne hodi ob cesti je prenevarno (Ob cesti je prenevarno hoditi). On je bil kakor je tudi splošno znano velik ljubitelj umetnin (On je bil velik ljubitelj umetnin in to je tudi splošno znano). Hočeš nočeš se bo moral prilagoditi novim razmeram. Beži beži kdo ti bo pa to verjel. Navadno je več govoril kot delal. Lenaril je namesto da bi se učil. Bil je tako svetovni kot olimpijski prvak. Skratka vredno je premisliti. Sicer pa ni vseeno kako se bo to izteklo. Sicer pa zakaj bi se že vnaprej sekirali! Imel je željo postati učitelj. Dober dan Tine. Pozdravljeni Tone gre po ustaljenih poteh? Delati dobro je bil njegov glavni cilj. Naj pride jutri sam! Vrnil se je in celo kmalu. Pač še ena možnost obstaja. Res vse je še po starem. No pa vstopi! O to pa ne! Strela jasna kaj se gre?! Vem kako in zakaj. Vem zakaj ne odgovarja. Nič ni govoril in ko je spet prišel ni več nadaljeval po starem. Ta človek kot vemo ni maral

preveč hrupa in druženja. Za to so odločili češ da je še čas. Povedal je potem ko so se vračali. To je povedala šele potem ko so vse opravili. Rekel je pa sam ni vedel zakaj. Sprašuje zakaj. Naj pride jutri sam ob dogovorjeni uri!

Lep primer rabe vejic pri dodatnem pojasnjevanju nove jedrne sestavine v povedi: *Ta naša Marica gre v Ljubljano, septembra, študirat.*

Stalni besedni red

1) **Besedne zveze** jemljemo kot celote iz svojega pomnilnika, zato imajo ustaljen oz. stalni besedni red, ki je zaradi svoje ustaljenosti in navadnosti stilno nezaznamovan. V okviru obravnave besednih zvez je podrobneje obdelana oz. razdelana razvrstitev levih (pridevniških) in desnih (samostalniških) določil in dopolnil okoli jedra oz. odnosnice, npr. *ti trije veliki zeleni očetovi lovski klobuki in naš izobraženi stric iz Trsta* ipd.

2) **Naslonski niz** v govoru oz. v stavčni povedi ne more biti v celoti uresničen, vendar ne glede na izbirno (priložnostno) uporabo zaporedje uporabljenih veznikov členkov zaimkov ostaja isto, npr. *Odobrilo bi se mu ga z namenom, da naj bi si ga ne priskrbel sam.* Popolni niz *da(V)naj(N)bi(G1)si(P1)se(P2)mu(Z1)jo(Z2)jih(Z3)je/bo(G2)Č(ne/že/še)* je tako izražen tudi s simboli. Naslonski niz je glede na mesto v stavku **zaslonski oz. enklitičen** – tj. se naslanja na predhodno naglašeno besedo, npr. *Vzel mi ga je že*; tudi sicer stojijo klitike takoj za prvo naglašeno besedo v stavku. Lahko pa je **predslonski oz. proklitičen** – tj. naslanja se na naslednjo naglašeno besedo, npr. *Si mi ga je upal kar vzeti* ipd. Glagolske sedanjiške klitike so pred zaimskimi, npr. *sem se, te je*. V zloženi stavčni povedi stojijo klitike takoj za vezniškimi besedami, npr. *Rekel sem mu, da se stvar ne bo dobro končala, Kakor si je postlal, tako bo ležal* ipd. Če je odvisnik pred nadrejenim stavkom, se glavni stavek začne s klitiko, npr. *Čeprav je vse vedel, mu ni nič povedal.* Klitika stoji na samem začetku samo, če je prvi stavčni člen izpuščen, npr. *Je pa prava tička!, Te kaj zebe?* ipd.

Zakaj se je dobro ozreti k Čehom?

Od slovanskih jezikov so nam skladijskopomensko najbližje oz. zelo podobni in zato primerljivi. Eden od začetnikov jezikoslovnega preučevanja besednega reda je Vilem Mathesius.

Nekaj splošnih ugotovitev: – Vsaka poved ima izhodišče in težišče, – Izhodišče in težišče kot besedilnozgradbeni sestavini sporočila ne sovpadata vedno s temo in remo, ki pa sta kot vsebini poročila z različnim sporočilnim statusom in intenzivnostjo, v smislu znano x novo vezani na konkreten besedilni kontekst. Tipični primer netematskega izhodišča so uporabljeni

nedoločni zaimki, npr. *Tone je že star kradljivec. Nekdo ga je že večkrat zalotil.* – Izhodišče je splošnejše od teme, ker je ubesedeni ali neubesedeni vzrok za začetek teme. V besedilu je izhodišče navadno zgradbeni nosilec teme, kar pomeni, da je tema pogoj za obstoj sporočila, izhodišče pa pogoj za pomensko zgradbo tega sporočila, kar najbolj nazorno prikazuje začetek pripovedi kot *Bil je en kralj*, kjer začetni *biti* vključuje tako temo 'obstoja' kot tudi ubesedeno izhodišče za pripoved, – Pripovedna dinamika narašča z leve proti desni.

Poudarek v stavčni povedi je največkrat na koncu in na začetku. V govorjenem jeziku je težišče reme manj vezano na konec povedi.

– Dva glavna in dva spremstvena dejavnika, ki oblikujejo besedni red v češčini, lahko glede na skladijskopomensko podobnost obeh jezikov prezrcalimo tudi v slovenščino: glavna dejavnika sta **A) pomembnost sporočanega** (členitev po aktualnosti) in **B) poudarek oz. stavčna intonacija**, spremstvena dejavnika pa **a) slovnični oz. stavčnočlenski besedni red** in **b) naglasni ritem z besednozveznimi razmerji** in brez njih v stavčni povedi.

ČLENITEV PO AKTUALNOSTI

Tako kot je slovnično-pomenska zgradba osnova stavčne povedi, je tematska zgradba oz. zgradba tematske zaporednosti je osnova besedilu. In če je z vidika sporočilnosti najpomembnejši del rema, je z vidika besedilne zgradbe najpomembnejši del tema, tj. pomembna so razmerja in razporeditve med temami oz. različne stopnje soodvisnosti med temami. Gre v bistvu za t. i. navezno tematizacijo rem »návazna tematizací rématu« (MČ 3: 685). Pri besedilnem zgoščanju (t. i. kondenzaciji, MČ 3: 692–693, Hrbáček 1994: 46–51) pa lahko govorimo tako o rematizaciji kot o tematizaciji sporočanega, npr. *Pri tem procesu (T) nastaja sulfid, lahko izločujoči se na površini železa* (→ rematizacija) nasproti *Pri tem procesu nastajajoči sulfid* (← tematizacija) *se lahko izloča na površini železa (R).*

Pomembno vlogo pri strukturiranju besedila (vključno s predtekstom, posttekstom in podtekstom) in pri besedilni koherenci imajo oz. ima tematska zaporednost oz. zaporedje tem. Vse je podrejeno nadtemi oz. hipertemi, ki se glede na vsebino oz. glede na notranjo logiko sporočanega razcepi na podteme oz. odvisne teme, ki se glede na potek sporočila lahko verižno nizajo ali krožijo.

V zvezi z besednim redom in s členitvijo po aktualnosti (t. i. tematsko-rematsko členitvijo) se ločujejo različni načini medsebojne povezanosti tem v besedilu:

1) Enostavna linearna postopnost, pri kateri rema predhodnega stavka postane tema naslednjega – tematizacija reme:

T1 + R1 – T2 (= R1) + R2: Srečali so Janeza. Ukvarja se je z več dejavnostmi, ki ga trenutno zelo zasedajo.

2) Postopnost s tekočo temo, ko imamo v besedilu ves čas isto izhodišče – tekoča oz. izpeljana tema:

T1 + R1 – T2 (= T1) + R2: Janez je predčasno odšel domov. Bolela ga je glava.

3) Postopnost z izpeljanimi temami, ko se na isto izhodišče navezuje več jeder – na celotno tematizacijo vsebine prve povedi se veže nova rema:

T1 + R1 – T2 (= T1 + R1) + R2: Kupili so si novo hišo. To so verjetno že omenili v dopisu.

4) Distančno navezovanje izpeljane/tekoče teme:

T1 + R1 – T2 + R2 – T3 (= T1) + R3: Sosed jo je videl prihajati domov. Temnilo se je že. Vprašal jo je, če je dobila delo.

5) Različice izpeljane/tekoče teme:

5.1) Izpeljava tekoče teme:

T1 + R1 – T2 (= → T1) + R2: Poleg slikarstva se je ukvarjal tudi s poezijo. Njegovi slikarski motivi so bili v sozvočju z njegovim izkušenjskim svetom.

5.2) Tematska izpeljava iz nadteme:

T1 (= T) + R1 – T2 (= T) + R2: Nekateri dobivajo t. i. predčasno pokojnino. Mnogi izmed mladih upokojencev pa ne delajo nič.

5.3) Razvitje razcepljene teme:

T1 (= T1' + T1'') + R1 – T2 (= T1') + R2 – T3 (=T1'') + R3: Brata sta podedovala hišo. Mlajši je ostal doma. Starejši se je odločil odseliti v tujino.

5.4) Združevanje tem:

T1 + R1 – T2 + R2 – T3 (= T1 + T2) + R3: Janez je bil mlajši. Jurij je bil nekaj let starejši. Oba brata sta bila bolehna.

6) Različice tematizacije reme:

6.1) Izpeljavna tematizacija reme:

T1 + R1 – T2 (= → R1) + R2: V zadnjih letih izhaja veliko knjig o alternativni medicini. Na večini strani so popisani postopki zdravljenja.

6.2) Postopnost z razcepljeno remo, ko se na isto jedro navezuje več izhodišč – razvitje teme z razcepljeno remo:

T1 + R1 (= R1' + R1'') – T2 (= R1') + R2 – T3 (= R1'') + R3: Na sliki so samo živali. Pes je levo. Volk pa skrajno desno.

6.3) Združevanje rem:

T1 + R1 – T2 + R2 – T3 (= R1 + R2) + R3: Učiteljišče je zidano v krogu. Krog je spojen z drugim krogom stavb. Na obeh stavbnih okroglinah je skupna strešna kupola.

6.4) Tematski skok:

T1 + R1 – (Tx + Rx) – T2 (Rx) + R2: Pomlad je prišla kot hipna zelena povodenj. Narava se je čez noč razcvetela.

7) Sobesedilni oz. tematski (pre)skok z enega izhodišča na drugo izhodišče, izpuščeni jedrni del pa bi lahko bil za izhodišče naslednjega sporočila itd. – neizrečena jedra oz. reme so tekoče teme, t. i. tematizacija besedila:

T1 + (R1) – T2 = R1 + (R2) – T3 = R2 + (R3) ...: Veliko so čistili (...). Vsega niso utegnili sproti odvažati (...). Odlagališča so sicer bila določena (...).

Viri in literatura

GREPL, Miroslav idr., 1987: *Mluvnice češtiny (3 – Skladba)*. Praha: Academia.

HRBÁČEK, Josef, 1994: *Nárys textové syntaxe spisovné češtiny*. Praha: TRIZONIA.